

ESBL-*E. coli* -KANTAJUUS VASTASYNTYNEELLÄ, LAPSELLA

Ohjeen sisältö:

- Mikä on ESBL?
- Mitä tarkoitetaan ESBL-kantajalla ja ESBL-infektiolla?
- Miten ESBL-kantajuus huomataan?
- Minkälaisia infektioita ESBL-bakteerit aiheuttavat ja miten ne hoidetaan?
- Miten ESBL tarttuu?
- ESBL-kantajuuden merkitys, siitä kertominen kotona, sairaalassa
- Hygieniakäytännöt kotona
- Tartuntojen ehkäiseminen sairaalassa
- ESBL päiväkodissa, koulussa
- Kantajuuden kesto

Mikä on ESBL?

Terveen ihmisen suolistossa, limakalvolla ja myös ihon kosteilla alueilla, kuten taiveissa, esiintyy erilaisia ihmiselle tarpeellisia suolistobakteereita (esimerkiksi *E. Coli* tai *Klebsiella*-bakteereita).

Sellaisia suolistobakteereita, joilla on nk. ESBL-ominaisuus, kutsutaan ESBL-bakteereiksi (Extended Spectrum BetaLactamase). Tämä ominaisuus on useimmiten *E. coli*-bakteereilla. ESBL-ominaisuus tekee monet antibiootit tehottomiksi infektion hoidossa.

Mitä tarkoitetaan ESBL-kantajalla ja ESBL-infektiolla?

Henkilöä sanotaan ESBL-kantajaksi, mikäli hänen elimistöstään on nyt tai aiemmin löytynyt ESBL-bakteeri. Yleensä ESBL-bakteeri on suolistossa, limakalvolla tai virtsassa aiheuttamatta mitään oireita.

ESBL-infektiolla tarkoitetaan sitä, että ESBL-bakteeri aiheuttaa henkilölle oireisen tulehduksen.

Miten ESBL-kantajuus huomataan?

Useimmat meistä eivät tiedä, ovatko ESBL-kantajia vai eivät. Kotiloissa asialla on harvoin merkitystä ja siten kantajuutta ei tutkita ilman erityistä syytä.

ESBL saattaa löytyä, kun infektion aiheuttajaa etsitään ottamalla bakteeriviljely esim virtsasta, verestä tai haavasta. Se voi tulla esiin myös, kun ulkomailla sairaalahoitossa olleilta otetaan näytteitä antibiooteille vastustuskykyisten bakteerien löytämiseksi.

Minkälaisia infektioita ESBL-bakteerit aiheuttavat ja miten ne hoidetaan?

ESBL-kantajuus on yleensä oireetonta.

ESBL-infektiot ilmenevät yleisimmin virtsateissä tai suoliston alueen leikkausinfektioissa. Vaikka ESBL-bakteeri onkin vastustuskykyinen monille antibiooteille, on olemassa tehokkaita lääkkeitä. Oireettomia kantajia ei tarvitse hoitaa.

Miten ESBL tarttuu?

Vastasyntyneen suolen bakteerikasvusto, myös ESBL, saadaan usein äidiltä. Vastasyntyneen suolen bakteerikoostumukseen vaikuttaa myös mm. synnytystapa ja perinnölliset tekijät. ESBL-tartunta voi tulla myös ruuan tai juoman välityksellä. Tartuntariski on suurempi ulkomailla kuin kotimaassa. ESBL-bakteeri voi leviää myös sairaalassa. ESBL-tartunnan saa helpommin, jos käyttää samanaikaisesti antibiootteja, joka tuhoavat suolen muita, antibiooteille herkempiä bakteerikantoja. Samoin elintarviketeollisuudessa käytetyt antibiootit lisäävät tartuntariskiä. ESBL-bakteeri ei leviä ilman välityksellä.

ESBL-kantajuuden merkitys, siitä kertominen kotona, sairaalassa

ESBL-kantajuus ei ole sairaus tai riski lapsen tai lähiympäristön hyvinvoinnille kotona. Kantajuudesta ei tarvitse kertoa kenellekään sairaalan ulkopuolella.

Sairaalassa riski infektioihin on hieman suurempi, esimerkiksi virtsateiden katetrien, vatsan alueen leikkausten, tehohoidon tai sairauksien heikentämän vastustuskyvyn seurauksena. Kantajuudesta tulee kertoa lääkärille, sillä se voi vaikuttaa antibiootin valintaan, erityisesti virtsateiden- ja vatsan alueen infektioissa.

Hygieniäkäytännöt kotona

ESBL-kantajuus ei vaikuta normaaliin elämään (esim koti, harrastukset, ihmissuhteet, vierailut) millään lailla. Lemmikkien pitämiseen ei ole rajoituksia. Tarpeettomia antibioottikuureja kannattaa välttää.

Hyvää hygieniaa tulee noudattaa kotona riippumatta siitä, onko ESBL-kantaja tai ei:

- Kädet pestään saippualla huolellisesti WC:ssä käynnin, vaipan vaihdon jälkeen ja ennen elintarvikkeiden käsittelyä.
- Vaipat, kertakäyttöiset nenäliinat laitetaan käytön jälkeen suoraan roskiin, minkä jälkeen kädet pestään.
- Potat huuhdellaan käytön jälkeen, pestään tarvittaessa, jätetään kuivumaan.
- Perheenjäsenillä, urheiluharrastuksessa on henkilökohtaiset pyyhkeet, kosmetiikkatuotteet.
- Kosteusvoiteella ehkäistään ihon halkeilu.

- Erittävät haavat, ihorikot tulee olla peitettynä. Käytetyt haavan sidostarpeet laitetaan suoraan roskiin. Laajempien haavojen hoidossa noudatetaan osastolta saatuja ohjeita. Kätet pestään ennen ja jälkeen haavan hoidon.
- Siivouksessa käytetään normaaleja kaupasta saatavia pesuaineita.
- Pyykinpesussa käytetään normaaleja pesuaineita ja tekstiilin pesuohjeita.
- Tavallisia astioita voi käyttää ja ne pestään tavanomaisesti. Astiat otetaan käyttöön kuivina.

Tartuntojen ehkäiseminen sairaalassa

Sekä valtakunnallisesti että sairaanhoitopiiteittäin on laadittu tartuntojen torjuntaohjeet terveydenhuollon ammattilaisille. Useissa sairaaloissa ylläpidetään sähköistä muistutusta ESBL-kantajien tunnistamiseksi.

ESBL:n leviämisen estämisessä hyvä käsihygienia, erityisesti eritekontaktin yhteydessä (esim vaipan vaihto) on ensiarvoista, sekä potilailla, omaisilla että hoitohenkilökunnalla. Myös tarpeettomien/liian laajakirjoisten/pitkien antibioottikuurien välttäminen on tärkeää.

Potilas voidaan sijoittaa yhden hengen huoneeseen paikallisten ohjeiden mukaisesti, jos potilaan kyky noudattaa hygieniaohjeita on alentunut ja potilas on tuhriva (esim vaippaikäiset) tai jos osaston muut potilaat ovat erityisen infektiokerkkiä.

ESBL:n ja muiden suolistobakteerien aiheuttamia infektioita voidaan estää myös tavanomaisilla aseptisilla toimintatavoilla erilaisissa toimenpiteissä.

ESBL päiväkodissa, koulussa

ESBL-kantajuus ei aiheuta erityistoimia päiväkodeissa, koulussa. Tavanomaisista, hyvistä hygieniakäytännöistä tulee huolehtia. Sosiaali- ja terveysministeriö on tehnyt niistä erillisen suosituksen päiväkodeissa:

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90759/Infektioriskin_vahentaminen_paivahoidossa_fi.pdf?sequence=1

Kantajuuden kesto

Kantajuuden kesto on yksilöllistä. Kantajuutta voivat pidentää mm. toistuvat antibioottikuurit, krooniset suolistosairaudet, virtsatiekatetrit. Terveellä henkilöllä kantajuuden kestolla ei ole merkitystä ja sitä ei rutiinomaisesti tutkita.

Toistuvasti sairaalapalveluja tarvitsevalle kantajuuden kesto arvioidaan tapauskohtaisesti, aikaisintaan vuoden kuluttua viimeisestä positiivisesta näytteestä.